

УДК 159,95

Надія Павлівна Сергієнко

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах

Національного університету цивільного захисту

Шевченко Олена Володимирівна

курсант соціально-психологічного факультету

Національного університету цивільного захисту

ОСОБЛИВОСТІ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність роботи. Міжетнічна толерантність - це терпимість, яка за своїм змістом в сучасних обставинах швидше повинна бути споконвічною основою взаєморозуміння, солідарності, а не проявом довготерпіння і страждання. У зв'язку з цим толерантність - не просто пасивна терпимість, вона передбачає активну позицію всіх зацікавлених сторін, і одночасно відмова від нав'язування своєї точки зору однієї зі сторін [2].

В останні десятиліття міжетнічна толерантність і її складові стали предметом широкого кола наукових досліджень і набувають міждисциплінарного і міжкультурного характеру. Для полікультурного українського соціуму актуальна взаємна міжетнічна толерантність та комунікативна компетентність між представниками усіх національностей.

Міжетнічна толерантність – це здатність людини проявляти терпіння до малознайомого способу життя представників інших етнічних спільностей, їх поведінці, національним традиціям, звичаям, почуттям, думкам, ідеям, віруванням і т.п. Зовні міжетнічна толерантність відбивається в витримці, самовладанні, здатності індивіда тривало виносити незвичні впливу чужої культури без зниження його адаптивних можливостей [4].

Основною умовою міжетнічної толерантності є розуміння і прийняття інших культур та формування етнокультурної компетентності. Таким чином, теоретичний аналіз дослідження демонструє, що формуванню етнічної толерантності сприяє розвиток особистості, становлення етнокультурної компетентності та досвід позитивних міжетнічних контактів. Український дослідник М.Б. Євтух дає таке визначення міжетнічної толерантності: „Міжетнічна толерантність – терпиме ставлення представників однієї етнічної спільноти до представників іншої спільноти, до відмінних культурних традицій, готовність до позитивної взаємодії з носіями різноманітних етнічностей” ”[1].

У психологічній літературі розглядається безліч факторів, що впливають на розвиток міжетнічної толерантності особистості, їх складовими є: виховання, навчання, культурні, соціальні, ментальні особливості регіону та етносу, в якому живе і розвивається людина, сформовані стереотипи та релігія. На наш погляд, найбільш важливим аспектом етнічної толерантності є установки і упередження, толерантність і інтолерантність, комунікативність, культура, традиції та релігія.

Комунікативна компетентність розвивається на основі комунікабельності, яка, закріплюючись в поведінці, є передумовою для розвитку таких якостей особистості, як спрямованість на спілкування, інтерес до людей, рефлексія та емпатія.

Комунікативна компетентність, на думку А.В. Хуторського, представляє собою оволодіння особистістю комунікативними якостями, які пов'язані з необхідністю взаємодіяти з іншими людьми, з об'єктами оточуючого світу та його інформаційними потоками, вмінням знаходити, перетворювати і передавати інформацію, виконувати різні соціальні ролі в групі та колективі. Ю. М. Ємельянов розуміє під комунікативною компетентністю рівень сформованості міжособистісного досвіду, тобто навченості

взаємодії з оточуючими, який необхідний індивіду, щоб в рамках своїх здібностей і соціального статусу успішно функціонувати в даному суспільстві [3].

Більшість наукових досліджень з формування міжетнічної толерантності та комунікативності, виконаних до теперішнього часу, було зосереджено на роботі з дітьми дошкільного, молодшого шкільного віку та підлітками. Старшому віці, зокрема, студентському віці, приділялася значно менше уваги. Тільки окремі роботи стосувалися формування міжетнічної толерантності та комунікативної компетентності у майбутніх студентів, практично відсутні дослідження, які відносяться до формування відповідних соціально - психологічних властивостей у студентів в процесі навчання. Дані обставини зумовили актуальність теми дослідження: «Формування міжетнічної толерантності та комунікативної компетентності студентів в процесі учбової діяльності»

Мета дослідження - вивчити особливості міжетнічної толерантності та комунікативної компетентності студентів в процесі навчальної діяльності.

Для дослідження ми обрали групу студентів НУЦЗУ, в якій навчаються особи однієї національності (українці), та групу студентів ХНЕУ в якій навчаються особи різної національності (українці, палестинці, сирійці та кенійці).

Проведене нами дослідження проблеми формування комунікативної компетентності та міжетнічної толерантності у студентів в процесі учбової діяльності, дозволяє зробити наступні **висновки**:

дослідження індексу толерантності вказало на те, що спостерігаються достовірні розбіжності на високому рівні в групі з студентами різних національностей. В них більш розвинений високий рівень міжетнічної толерантності, який свідчить про те, що у них більш виражена міжетнічна риса толерантної особистості. З огляду на результати дослідження соціальної толерантності то ми бачимо, що переважно більшість досліджуваних обох груп мають досить середні показники. Такі особи можуть проявляти як толерантність, так і інтолерантність по відношенню до оточуючих.

Провівши кореляційний аналіз, ми можемо свідчити про те, що міжетнічна толерантність та комунікативна компетентність має взаємозв'язок в обох групах так, як толерантність являє собою якість людських та культурних відносин, являється продуктом комунікації, і одночасно, умовою продуктивності діалогу.

Таким чином, проведене нами дослідження дозволяє констатувати, що існує проблема формування комунікативної компетентності та міжетнічної толерантності в досліджуваних групах студентів, але все ж таки ми спостерігаємо занижені показники у студентів в монокультурній групі і тому в цій групі необхідне подальше коректування за допомогою соціально - психологічного тренінгу.

Список бібліографічних посилань

1. Асмолов А.Г. Толерантность: различные парадигмы анализа / А. Г. Асмолов. – М.: Прогресс, 1998. – 264с.
2. Безюлева Р.В. Толерантность в пространстве образования. Учебное пособие / Р. В. Безюлева, С. К. Бондырева, Г. М. Шеламова. – М.:МПСИ, 2005. – 152с.
3. Лютова С.Н. Основы психологии и коммуникативной компетентности: [учебное пособие] / С.Н. Лютова. – М.: МГИМО Университет, 2007. – 268с
4. Сергієнко Н.П. Формування міжетнічної толерантності /Н.П.Сергієнко, О.В.Дудолад – Проблеми екстремальної та кризової психології. Зб. наук. праць. - Харків: НУЦЗУ, 2014 - Вип. 15.- С. 235-243.
<http://repositc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/1211>